

Jornades Europees del Patrimoni

Martorell

[11 d'octubre de 2015]

El monestir de Sant Genís de Rocafort

Les Jornades Europees del Patrimoni a Martorell

Les Jornades Europees del Patrimoni ens ofereixen anualment l'oportunitat d'aprofundir en el coneixement del patrimoni històric i cultural del nostre poble. El Centre d'Estudis Martorellencs, en col·laboració amb els Museus i l'Ajuntament de Martorell, oferim anualment alguna proposta d'acord amb aquesta finalitat.

Sant Genís de Rocafort va ser en mans privades fins el 1967, quan va ser cedit a l'Ajuntament de Martorell pel seu antic propietari, Pau Sendrós Roig, juntament amb la casa i l'església de Santa Margarida. Malauradament des de les hores, poc s'havia fet a Sant Genís pel que fa referència a la seva preservació, fins al punt que en els darrers anys s'havia agreujat el seu estat tant per l'acció de la vegetació i els agents meteorològics, com pel vandalisme que va patir l'interior de l'església, plena de pintades.

Més enllà d'algunes intervencions puntuals, propiciades pel Centre d'Estudis Martorellencs als inicis dels anys 1990 per eliminar vegetació i les pintades que embrutaven els murs de l'església, el monument no serà objecte de cap atenció fins el 2010, moment en el qual s'inicia el procés de documentació per a l'elaboració d'un Pla Director que serà aprovat el 2011 per l'Ajuntament de Martorell i per la Comissió del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya i que comptarà amb el finançament provinent de l'1% Cultural, aportat per l'empresa Abertis.

Serà a partir d'aquesta fita que el 2014 Sant Genís serà objecte d'una primera fase d'excavació arqueològica sistemàtica, finançada per la Diputació de Barcelona, que abastarà l'àmbit de l'església, la identificació en planta d'estructures en tota la superfície del recinte i la realització de dues cales de prospecció als extrems nord i sud.

Aquest 2015 us convidem a conèixer els treballs de recerca, condicionament i recuperació que s'han dut a terme al monestir de Sant Genís de Rocafort.

Les construccions del monestir ocupen la totalitat del turó de Rocafort, envoltat per una muralla que al costat de migdia, on se situava l'accés en època medieval, es reforça amb una torre circular que controla el pas del vall natural que separa Rocafort de la serra de l'Ataix, des de la carena de la qual baixava el camí.

Conegut popularment com a **castell de Rocafort**, les restes que trobem al cim del turó d'aquest nom corresponen de fet a un monestir benedictí fundat el 1042 pels senyors de Castellvell de Rosanes, Bonfill i Sicarda, amb la voluntat de fer-lo el panteó de la nissaga.

El monument ha estat envoltat de llegenda, almenys des del segle XVIII, considerant que es tractava d'una fortificació dels templers. Una llegenda bastida a partir de considerar, equivocadament, que les creus que decoren els sarcòfags encastats al mur lateral de l'església corresponien a aquest orde.

La recerca ha donat llum a la història real d'aquesta fundació que constitueix un interessant exemplar de conjunt monàstic primerenc, l'activitat del qual s'estronca pràcticament al segle XV. Els edificis que veiem avui, i possiblement l'establiment de la comunitat, es produirà temps després de la fundació, ja dins el segle XII, moment en el qual també es transforma l'església de Santa Margarida.

Organitza:

www.infocem.net

Amb el suport de:

AJUNTAMENT DE MARTORELL

Itinerari fins a Sant Genís de Rocafort

L'accés a Sant Genís de Rocafort és practicable des de dos punts diferents. El primer i més habitual és el que trobem prenent la carretera de Martorell a Gelida (C-243b), que alhora ens ofereix tres alternatives possibles. El segon és des de la carena de la serra de l'Ataix i correspon a l'accés medieval.

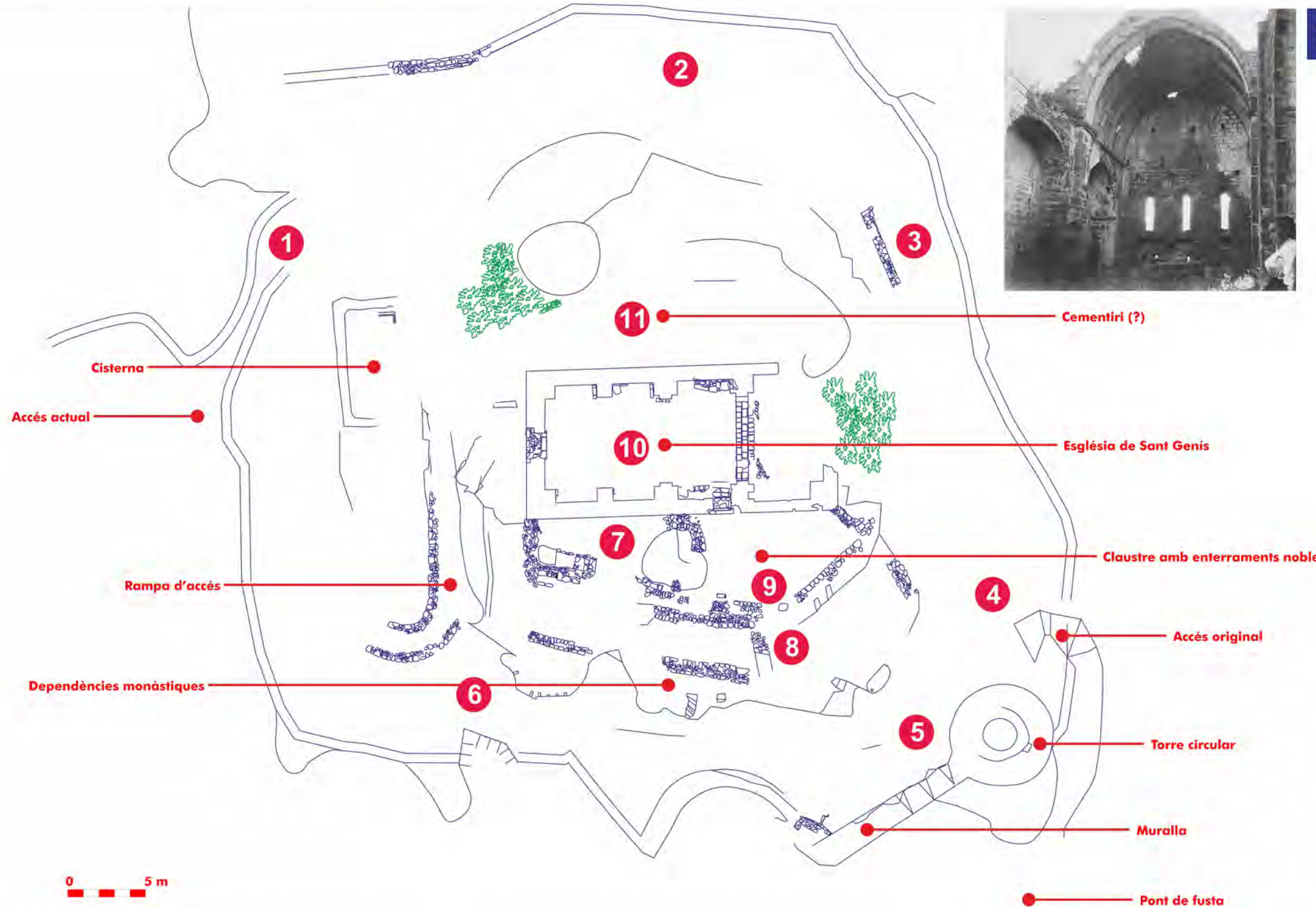
Des de la carretera de Martorell a Gelida el camí d'accés el podem prendre seguint un corriol just després del torrent de la Vall, en una primera opció que ens estalviarà el caminar per la carretera; la segona opció la trobarem a uns 200 m més enllà, en sentit Gelida, i ens donarà accés a l'antic camí de les pedreres que, després d'uns 350 m, enllaça amb el camí que ve directament des de la carretera i el punt d'aparcament creat recentment.

En total, si prenem com a punt de sortida de referència la plaça del Portal d'Anoia, el recorregut total a peu se situa aproximadament en un quilòmetre i mig, així sí, amb un

1 Plaça del Portal d'Anoia

2 Sant Genís de Rocafort

El monestir de Sant Genís de Rocafort

L'absis de Sant Genís abans de la seva destrucció el 1928, en una fotografia de Josep Salvany, de 1915.

És interessant observar la presència d'una cornisa simple, formada per un rengle de lloses una mica sobresortides del parament sud de l'església, i la seqüència de forats d'encaix de bigues, que s'estenen des de quasi la capçalera fins a poc més de la meitat de la seva llargària. Tot plegat ens dibuixa la presència d'un espai semicobert, a manera de claustre. Lloc idoni precisament per acollir els enterraments destacats, segurament dels membres de la família dels Castellvell, entre els quals caldria comptar els fundadors del monestir.

Actualment hi podem veure tres tombes, però en una fotografia de Josep Salvany, de 1915, n'hi apareix una quarta que, suposadament, correspon a la que actualment es conserva al Museu Municipal Vicenç Ros. Tots els sarcòfags conservats presenten la mateixa factura i són decorats al centre amb un cercle que emmarca una creu patada. Aquest claustre pel seu costat oest està limitat per una roca retallada, que quedaria integrada a l'obra, on encara veiem restes de l'arrebossat que la recobria i d'un empedrat.

La desaparició de les estructures que sustentaven la plataforma de l'entrada de l'església per la porta principal fa que actualment l'accés solament es pugui fer a través de la porta lateral. Hi entrarem baixant cinc graons, l'inferior dels quals és ja tallat a la mateixa roca sobre la que s'assenta l'edifici.

L'església 10 presenta una planta rectangular i era coberta amb una volta apuntada. La capçalera, avui pràcticament desapareguda, la podem descriure gràcies a les fotografies conservades, les quals ens permeten identificar la presència de tres finestres de doble esqueixada, sota de cada una de les quals s'obria al mur un buit quadrangular a manera d'armariet.

L'interior de l'església era dividit en tres parts mitjançant dors arcs torals, dels quals avui solament se'n conserva un. Des d'aquest arc, i els dos graons que hi ha sota seu, i fins el fons es defineix l'espai corresponent al presbiteri. Entre l'arc toral conservat i el desaparegut, es delimita el cor, i des d'aquest fins a la porta d'entrada, la nau.

A banda i banda del presbiteri s'obrien dues capelles laterals, de les que solament es conserva completa la del costat sud, definides per arcs formers de mig punt, sustentats sobre impostes. Ambdues tenen també un armariet, buidat al pilar que les separa del cor, i al centre del parament una finestra d'esqueixada simple.

Per la seva banda, el cor era emmarcat per quatre arcs de mig punt, dos de paral·lels a la nau i dos de transversals, un dels quals és el que es conserva, que faria també la funció d'arc triomfal. Els quatre arcs, el punt d'arrencada dels quals se situa al mateix que el de la volta, recolzats igualment sobre la imposta que recórrer el mur als dos costats, sustentaven un cimbori, totalment desaparegut.

Als dos murs laterals del cor trobem les dues capelles definides pels arcs de mig punt paral·lels a la nau.

La part de la nau presenta una distribució simètrica que es configura mitjançant dues capelles a cada costat, coronades per arcs formers apuntats. Cap de les capelles del costat nord no presenta obertures, mentre que les de migdia tenen al centre del parament una finestra d'esqueixada simple cada una.

Pel que fa a la façana, per la cara interior presenta l'obertura de la porta principal, sense cap mena de decoració, sobre la qual s'obre una finestra, que actualment és coronada amb un arc escarser, posterior a l'obra romànica.

Per la part exterior la façana principal mostra els únics elements decoratius, tant a la porta com a la finestra superior. La porta presenta doble arquivolta, amb un timpà decorat amb una flor incisa de sis pètals dins un cercle, delimitat per un arc i sustentat per una llinda, decorada també amb el traçat incís d'una creu dins un cercle, amb una flor de quatre pètals a l'esquerra i una de sis a la dreta, cadascuna dins un doble cercle.

Les arquivoltes es recolzen sobre impostes, les dues interiors suportades per columnes amb capitells, un dels quals es conserva al Museu Vicenç Ros. L'arquivolta exterior té un guardapols decorat amb mitges esferes.

La finestra sobre el portat també presenta indicis d'haver inclòs columnes i capitells, tot i que les obres de reforma del segle XVI la van refer incorporant l'arc escarser actual. Aquest, juntament amb els dos pilars d'una espadanya sobre el mur nord de l'església i els arcs de maó a les dues capelles laterals del cor, són els testimonis de les obres realitzades al segle XVI.

Finalment si sortim a l'exterior de l'església, al costat nord 11, trobarem un espai obert on probablement se situava una zona d'enterraments.

L'entrada actual al recinte del monestir 1 la fem per un punt oposat al de l'entrada original. Aquí destaquen les restes d'una construcció d'aproximadament nou per cinc metres, la qual acull a l'interior les restes d'una cisterna. No podem saber si suportava altres dependències a sobre, però per les dimensions tot fa pensar en un espai edificat a la manera de torre, amb potser dues plantes per sobre del nivell actual.

Seguint camí cap a la nostra esquerra trobarem una zona sense edificacions visibles 2, on l'excavació arqueològica haurà d'aclarir el seu ús. Orientada al nord, sembla que es va desestimar per acollir les edificacions monàstiques i potser es va destinar a espais d'hort i estables.

No serà fins a l'alçada del punt 3 que trobarem novament restes de murs que, igualment, sembla que hagin de correspondre a edificacions secundàries. Cal destacar aquí la presència d'un gran bloc format per pedres i argamassa, el qual correspon a les restes de l'absis enderrocat el 1928. Aquí també podem observar com l'església s'assenta directament sobre la roca.

A l'arribar al punt 4 podem observar l'aforament de la roca en la qual hi ha

excavats un mínim de dos forat de pal, circulars, que podrien correspondre a les restes de fortificació primitiva. No pas a forques, com s'ha plantejat en algun cas. Aquí, cap a l'est, la muralla apareix oberta, deixant pas cap a un conjunt de graons tallats a la roca, que giren cap a migdia i baixen cap al peu de la torre de planta circular que veurem tot seguit.

Des de l'interior del recinte, situats al punt 5, ens trobem davant l'estructura de fortificació més potent del recinte format per una torre de planta circular de 6,7 metres de diàmetre exterior i 2,1 metres d'interior, i un parament de muralla, amb tres grans espitlleres, que arriba a assolir un gruix de pràcticament 2 metres.

La potència de la fortificació en aquest indret es justifica pel fet no solament de ser el punt més vulnerable del turó de Rocafort, sinó també perquè era precisament el punt d'entrada i d'accés original. A l'exterior, just al peu de la torre, es conserva el retall a la roca que permetia accedir a una passera de fusta, formada per tres bigues, de les quals encara podem veure els encaixos a la roca. Tot fa pensar que la muralla servia, alhora, per a sustentar un conjunt d'arcs i voltes que creaven un corredor cobert per sota del nivell de les

construccions superiors 8, que tindria accés també dels del punt 6. En aquest punt veiem una petita balma amb perforacions a la roca que posen de manifest l'aprofitament intensiu de l'espai.

Des del punt 6 podem ascendir cap els punts situats més amunt. Les estructures que configuraven la plataforma d'accés a l'església per la porta principal han desaparegut totalment, fins a fer-la avui impracticable.

Camí del punt 7 veurem les restes d'una escala. Aquest punt i el 8 ens assenyalen els espais ocupats per les dependències monàstiques. Difícils de delimitar encara, pendents de l'estudi arqueològic, però suficient per identificar alguns àmbits i la construcció aprofitant i retallant la roca, que conserva traces d'arrebossat en alguns punts.

El tram final de la visita se centra en l'església i el seu entorn, començant pel punt 9. Aquí veiem un espai lliure de construccions, de forma poligonal irregular i a tocar de la porta lateral de l'església al costat de migdia, just on es conserven diversos sarcòfags encastats al mur, que per la seva decoració es troben a l'origen de l'atribució errònia als templers..